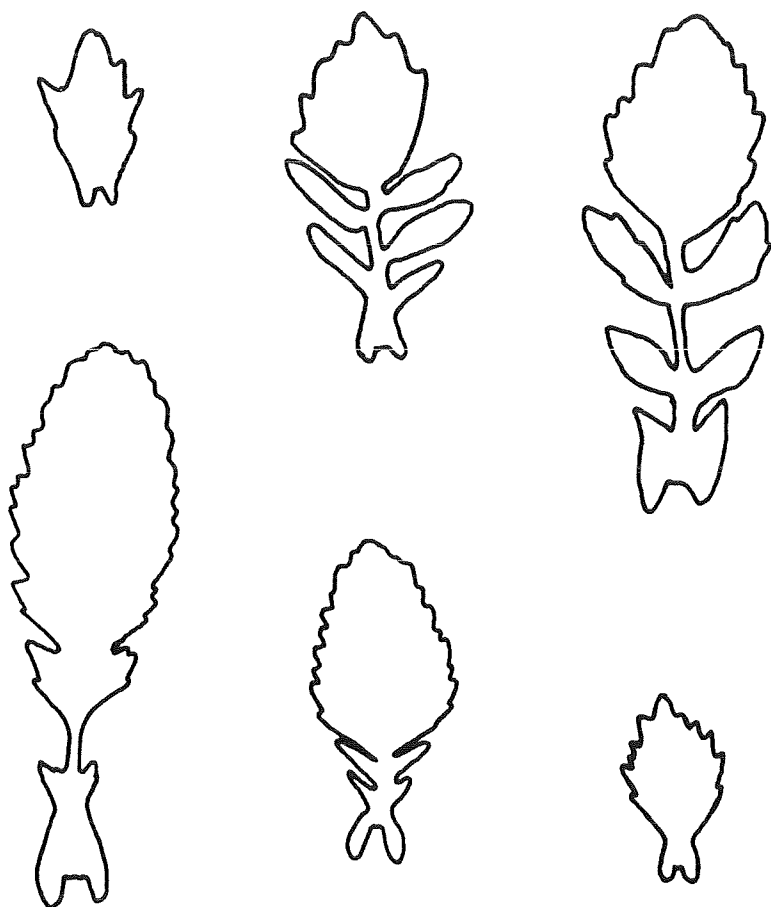

Lunds Botaniska Förening

MEDLEMSBLAD 1989

LUNDS BOTANISKA FÖRENING 1990

Adress: Botaniska Museet, Östra Vallgatan 18, 223 61 Lund

Postgiro: 8 35 22 - 3

Styrelse

Ordförande: Sven Snogerup, Trumpetaregränd 9, 222 39 Lund;
tel arb: 046-109558, hem: 046-123755

Vice ordförande: Håkan Wittzell, Råbyvägen 15 B:13, 223 57 Lund;
tel: 046-116853

Protokollsekreterare: Alf Porenus, Betesvägen 2, 240 10 Dalby;
tel: 046-201194

Programsekreterare: Bengt Örneberg, Svaneholmsgatan 12, 217 73
Malmö; tel: 040-915041

& Kjell-Arne Olsson, Lövens väg 38, 291 94 Kristianstad; tel: 044-110972

Kassör: Åke Andersson, Östra Hyllievägen 22, 216 21 Malmö;
tel: 040-156307

Övriga ledamöter: Henrik Johansson, Thomas Karlsson,
Göran Mattiasson, Leif Sigbo.

Funktionärer

Sexmästare: Astrid Thunblad, Basungränden 3A, 223 68 Lund; tel: 046-
148432

Medlemsregistrator, arkivarie och distributör: Britt Snogerup,
Botaniska Museet, Östra Vallgatan 18, 223 61 Lund; tel: 046-108965

Revisorer: Lennart Engstrand och Ragnar Ericson

Revisorsuppleanter: Linus Svensson och Bengt Bentzer

LUNDS BOTANISKA FÖRENINGENS MEDLEMSBLAD

Redaktör och ansvarig utgivare: Per Lassen, Botaniska Museet,

Östra Vallgatan 18, 223 61 Lund; tel arb: 046-108977, hem: 046-146902

Främre omslagsbild överst *Barbarea vulgaris* ssp. *arcuata*, översta
blad på huvudstammen och två olika blad
från stammens mitt
nederst *Barbarea stricta*, dito

Bakre omslagsbild överst *Barbarea verna*, dito
nederst *Barbarea intermedia*, dito

Allt från skåniskt material i herbarium LD, avritat av P.L.

LBF 1989

Redaktörens förord och ursäkt

Efter att ha varit tekniskt inblandad i ett par år, har jag nu tagit på mig att si eller så sköta även det redaktionella. Tyvärr utkommer inte heller detta nummer under sitt rätta år, men det närmar sig. Om Gud vill och hälsan står bi är vi snart i kapp!

Det är tänkt att mer än ett häfte per år ska komma ut i fortsättningen. Medlemsbladet skall ge plats för tips, meddelanden och rapporter angående Skåneflorainventeringen, men alla övriga bidrag av intresse för medlemmarna är ytterst välkomna. Bidrag kan sändas till undertecknad, eller om du är för blyg, kontakta någon styrelseledamot eller funktionär som du känner (se pärmens insida) så förmedlar de kontakten.

Per Lassen

Barbarea i Skåne

Sven Snogerup

Detta släkte har vi, eller åtminstone många av oss alltför länge behandlat slarvigt och nonchalant. Vid min första inventering i Nöbbelövsrutan invid Lund hittade jag en *Barbarea* som jag inte blev klok på. Pressade den givetvis, för att senare kunna bli klokare. Nu har jag blivit om inte klokare så åtminstone mera *Barbarea*-medveten. Nedan meddelas lite om de berörda taxa, i hopp om att de skall bli väl karterade för Skånes Flora.

1. Översta blad ofta grovt tandade men utan tydliga par av flikar 2
— Översta blad med åtminstone ett tydligt par av flikar 4
2. Stjälkblad många, bara några få parflikiga, stift i frukt
0.5-1.5 mm *B. stricta*
— Stjälkblad färre, alla utom de översta med parflikar,
stift i frukt 2-3 mm 3
3. Skidor snett uppåtriktade, oftast uppåtkrökta, oftast
25-30 mm långa *B. vulgaris* subsp. *arcuata*
— Skidor uppåt- eller något snett uppåt-riktade, oftast helt raka,
och oftast 15-20 mm långa *B. vulgaris* subsp. *vulgaris*
4. Skidor 20-40 mm, oftast helt raka *B. intermedia*
— Skidor 30-70 mm, oftast uppåtkrökta *B. verna*

B. vulgaris subsp. *arcuata* (sommargyllen).

Översta blad bara tandade, övriga med parflikar. Bladöron oftast hårlösa. Kronblad c. 2 x så långa som fodret. Skidor 20-30 mm, uppåtböjda eller snett uppåtriktade. Stift i frukt 2-3 mm. Åkerrenar, vägkanter, ruderatmark, vanlig i hela Skåne.

B. vulgaris subsp. *vulgaris* (bangyllen).

Översta blad bara tandade, övriga med parflikar, basala ofta vissna före blomningen. Bladöron oftast hårlösa. Kronblad 1.5-2 x så långa som fodret. Skidor 15-25 mm, rakt eller något snett uppåtriktade, oftast raka. Stift i frukt 2-3 mm.

Ruderatmark, järnvägsbankar, dikesrenar etc. Förbisedd, men mycket ovanligare än subsp. *arcuata*.

B. stricta (strandgyllen)

Bara några få av de mellersta bladen med med parflikar, övriga bara tandade, många tättsittande upptill. Ofta några få hår på bladöronen. Kronblad 1.2-1.5 x så långa som fodret. Skidor 15-30

mm, uppåtriktade, oftast raka. Stift i frukt 0.5-1.5 mm.
Öppna, fuktiga lokaler, oftast på stränder. Vanlig i slättbygderna,
ovanlig i norra Skåne.

B. intermedia (mellangyllen).

Alla blad med tydliga parflikar. Oftast många hår på bladöronen,
ofta även på hela bladet. Kronblad 1.5-2 x så långa som fodret.
Skidor 20-40 mm, uppåt- eller något snett uppåt-riktade, oftast
raka. Stift i frukt 1-1.5 mm.

Ruderatmark, järnvägsbankar. Bara ett par fynd från Skåne men
troligen på spridning.

B. verna (vårgyllen).

Alla blad med tydliga parflikar. Oftast många hår på bladöronen,
ofta även på hela bladet. Kronblad c. 2 x så långa som fodret. Skidor
30-70 mm, snett uppåtriktade, oftast något uppåtböjda. Stift i
frukt 0.5-1.5 mm.

Bara funnen ett par gånger i Skåne, men fler i Danmark.
Ruderatmark, åkrar.

Reds anm: det var *B. intermedia* som Sven hittade i Nöbbelöv, det
blir totalt 4 fynd i Skåne hittills; mer är vänta! Enligt ett beägg
i lundaherbariet (låg under *vulgaris*) samlades den första gången i
Osby 1925 av Svens gamle lärare Anton Hall.

Dryopteris, ändring till Krok-Almquist (uppl. 26)

Per Lassen

Nyckel, andra halvan (sid. 67)

3. Bladskaftets fjäll glesa, tunna, ljust bruna - gråbruna utan mörkare mitt, rundade med påsatt udd *carthusiana*
3. Bladskafsfjäll rikliga, kraftiga, rödbruna till mörkbruna, ofta med mörk mittstrimma, lancettlika till smalt triangulära, jämnt avsmalnande till en lång spets 4.
4. Vanligen ljusgrön, ej övervintrande. Småflikar tämligen plana. Nedersta småblad brett triangulära: det innersta av 2. ordningen c. 1/2 eller mer av hela småbladets längd. Fjäll rödbruna till mörkbruna, med eller utan mörkare mittstrimma *expansa*
4. Vanligen mörkgrön, övervintrande. Småflikar konvexa. Nedersta småblad smalare: det innersta av 2. ordningen vanligen kortare än halva småbladet. Fjäll bruna, med skarpt avgränsad mörkare mittstrimma *dilatata*

Fjäll: nyckelkaraktärerna gäller välbevarade sommarexemplar; mkt sent plockade eller kraftigt tummade blad kan tappa de flesta fjällen. Olika former och färger (smalare och rundare, ljusare och mörkare) är blandade och om den ena sorten faller av kan resultatet bli bedrägligt. OBS! Krokens figur (7:15) av ett "*carthusiana*"-fjäll är helt missvisande.

Glandelhåren hos *expansa* är tunnväggiga, i torrt tillstånd är skaftet hopskrumpet och smalt, medan den sekretfyllda toppcellen är klotrund och ogenomskinlig, vanligen vit- eller gulaktig. Hos *dilatata* är skaftcellen kraftigare och vanligen inte skrumpen utan bred, både den och toppcellen är klara och rödaktiga. Glandelhår förekommer sällsynt på *carthusiana*, i så fall är de av *dilatatas* typ.

Mängden glandelhår och deras fördelning växlar oerhört; både *expansa* och *dilatata* kan vara tätt luddiga på bägge sidor, håriga på endast undersida eller endast skaft och huvudaxel eller ibland uppenbarligen kala (åtm. i herbariet omöjligt att upptäcka något enda glandelhår utom på indusier).

Det är bladytans glandelhår som är till hjälp, de som sitter på indusierna är klenare och de på bladskaft, grövre nerver och i bladkanter tenderar åt dilatata-typ även hos *expansa*.

Back- och bergdunört, särskilt i Skåne.

Per Lassen

Epilobium montanum and *E. collinum* are sharply distinct, although not always by the characters usually given. Hybrids between them seem to be very rare in Sweden. New characters based on the distribution of non-glandular hairs are given. *E. collinum* is always glandular, sometimes densely so, but the glands are somewhat shorter and less prominent than in *E. montanum*. *E. collinum* is now very rare in Scania, S. Sweden.

Backdunört och bergdunört (*Epilobium collinum* och *E. montanum*) är väl skilda arter, om än närstående och ibland mycket lika. Skillnaderna framställs på något varierande vis i olika arbeten, men man är nog i allmänhet överens om att i typiska fall är habitus i kombination med växtplats så avgörande att tvekan knappast uppstår. Jag håller med om detta, men under mitt arbete i herbariet, där ju av kända skäl mycket annat än typiska exemplar hamnar (och kanske särskilt just avvikande former!), och ståndortsuppgifterna på etiketterna ofta är knappa eller noll, kom jag att intressera mig för vad som pålitligast skiljer arterna åt. Detta har inte lett till några radikalt nya resultat, snarare kan några preciseringar och beriktiganden göras till de vanliga beskrivningarna. Men i ett område, nämligen Skåne, där backdunört alltid har varit sällsynt, har inventerarens och insamlarens önsketänkande fått till följd att små eller otypiska exemplar av den mycket vanligare bergdunörten felbestämts i så stor utsträckning att utbredningsbilden påverkats. I övriga Sverige har felbestämningarna uppenbart varit färre, antagligen beroende på rikligare tillgång till och större bekantskap med typisk backdunört.

Påstådda och verkliga artskillnader.

1. Knopparnas form. Flora efter flora menar att den ena arten har trubbiga knoppar, den andra spetsiga (tillspetsade). Detta beror nog till stor del på slentrian (avskrift) i kombination med att bristen på klara och lättfattliga karaktärer känns besvärande. Jag har inte kunnat iakta någon som helst skillnad mellan arterna i knoppform - i herbariet, och tvivlar på att den finns i verkligheten heller.
2. Glandelhårighet, särskilt på frukt och fruktämne. Bergdunörten skall vara försedd med rikliga utstående glandelhår och backdunörten sakna sådana. Skillnader i den riktningen syns, men beror nog mest på vilken grad av förstoring man använder och på hur noga

man letar. I själva verket torde alla exemplar av backdunört vara rikligt glandelhåriga. Vanligen är dessa hår kortare eller mindre utspärrade och ofta färre hos denna, men variationen är mycket stor hos bägge arterna. Det finns exemplar av helt otvetydig och annars typisk backdunört (t. ex. från Norge) som är tätt och utspärrat glandelhåriga på fruktämnets hela längd, synligt i måttlig förstoring. Dessutom kan den i motsats till gängse beskrivningar ha glandler på fruktskaft och blomställningsaxel. Båda arterna har korta tilltryckta glandler på bladytorna.

Den verkliga skillnaden i hårlighet mellan arterna är en skarp och utmärkt karaktär, eller egentligen flera:

2a. Fodrets hårlighet: bergdunört har långa (c. 0,12 mm), utstående glandelhår över hela ytan, dessutom glesa och relativt luckra enkelhår på fodrets bas tillsammans med rikliga glandelhår. Backdunört har kortare (c. 0,10 mm), liggande glandelhår på foderflikarna, men fodrets bas är klädd med täta tilltryckta enkelhår, som bildar som en grå "mössa" med skarp avgränsning uppåt. Här finns också glandelhår, men de är få och korta och märks mycket litet bland de täta enkelhåren.

2b. Fruktämnets hårlighet. Denna kräver noggrannhet och hög förstoring.

I herbariet, med 40x förstoring finner jag fruktämnets hårlighet vara en ytterst användbar karaktär, kanske den säkraste. Bergdunört: enkelhår (ytiskulpterade och därigenom matta) finns endast på det fyrkantiga fruktämnets hörn, där blandade med vanligen utspärrade glandelhår. På flatsidorna (= utefter kapselns uppsprickningslinjer) finns uteslutande glandelhår¹. Vid pressning förändras utseendet, de genomskinliga och släta glandelhåren kan tryckas så hårt till fruktväggen att de blir svåra att se och flatsidorna kan därigenom se kala ut.

Backdunörten har enkelhår på både hörn och flatsidor av fruktämnet, dessutom en variabel mängd av glandelhår. De senare kan vara korta, nerböjda och gömda bland enkelhåren, men finns alltid! Ibland är de många och utspärrade, men det är alltså enkelhårens fördelning som är det viktiga. Skillnaderna är klart iakttagbara från knoppstadium, bara fruktämnet har vuxit ut något, till mogen och öppnad frukt. Den absoluta tätheten minskar naturligtvis drastiskt, men fördelningen består.

¹Ett å två enkelhår per flatsida kan tolereras.

Hybrider

Troligen är backdunörtens korsningar överhuvud taget mycket sällsynta. Hybriden *collinum* × *montanum* finns uppgiven för åtskilliga lokaler, men nästan alla exemplar jag har sett som kallats så (p g a nedsatt fertilitet), har varit bestämbara till endera arten. Dålig frö- och fruktsättning kan uppkomma av många orsaker, flera av exemplaren har t. ex. varit tydligt svampangripna eller annars sjuka.

Utbredning av backdunört

Enligt materialet i Lund: Alla Sveriges provinser, men mycket sällsynt i Skåne där med ett undantag² inga belägg finns efter 1942. Alla andra herbariebelägg för nyare skånska fynd (även från gamla kända lokaler i norr) har visat sig vara småvuxna, avbitna eller annars otypiska exemplar av bergdunört. Men med tanke på artens vanlighet i Småland, bör man ha stor chans att återfinna backdunört norra Skåne under den nya grundliga inventeringen.

OBS! I september 1989 hittade Astrid Thunblad ett kraftigt exemplar av backdunört vid Lund, intressant nog utmed det tidigare för sin *Epilobium*-flora så berömda Hardeberga-spåret. Vad denna urbergsart gör här i Lund kan man fråga sig, men bestämningen är otvetydig.

²Liten holme i Ivösjön, S. Ekman 1984, ett exemplar

27 jan 1989: **Ångermanlands flora av Jan Mascher**

Till skillnad från landskapen i södra Sverige var floran i Ångermanland föga utforskad för bara 20 år sedan. Föredragshållaren började då med en sammanställning av floristiska litteraturuppgifter, kompletterade med genomgång av herbarier, uppgifter samlade av botaniker i landskapet samt egna fältstudier. Arbetet skall utmytna i en ångermanländsk provinsflora.

Ångermanland är ett mycket variationsrikt landskap, vilket ger betingelser för en artrik flora. I kusttrakterna finns ur botanisk synpunkt intressanta bergarter som diabas och grönsten. Den brutna topografin, t ex vid Höga Kusten, ger lokalklimatiska förutsättningar för en intressant flora. Kalksten förekommer i västra Ångermanland, särskilt i den floristiskt rika socknen Tåsjö. Kalkhaltiga moränavlagringar och istidssediment förekommer i området mellan Faxälven och jämtlandgränsen, vilket ger förutsättningar för mera krävande växter - myrarna där är rika på orkideer. Även kustbandets skalgrusbankar ger en rik flora. Ett slående exempel är det orkidérika naturreservatet Villmyran.

Stora delar av Ångermanland är barrskogsklädda frånsett kustlandet och älddalarna. Lövskogspartier förekommer främst i kustens sydvästberg och raviner samt i de större dalgångarna. De solgassiga sydbranterna i bergstupen erbjuder ett varmare lokalklimat än landskapet i övrigt och ger en artrik vegetation, där utposter av en sydligare flora lyckats överleva. Så t ex huser Omneberget rikligt med lönn, hassel, blåsippa vitsippa och smånunneört (*Acer platanoides*, *Corylus avellana*, *Anemone hepatica*, *A. nemorosa*, *Corydalis intermedia*). Även i kustlandets lövskogsbryn förekommer en rad sydliga vårblommor såsom vårlök, svalört och gullpudra (*Gagea lutea*, *Ranunculus ficaria*, *Chrysosplenium alternifolium*).

Ångermanälvens dalgång har ett mycket varmt klimat i förhållande till sin breddgrad. Här finns en unik kombination av lönn, hassel och vårärt (*Acer platanoides*, *Corylus avellana*, *Lathyrus vernus*) ihop med fjällväxterna tuvbräcka och taggbräken (*Saxifraga caespitosa*, *Polystichum lonchitis*). I en nordvänd diabasbrant i Nordingrå finns purpurbräcka (*Saxifraga oppositifolia*). Detta kan då ses som en utpostflora av motsatt ursprung till sydvästbergens - vissa fjällväxter har i t ex norrlägen under skuggiga branter funnit ett

drägligt lokalklimat och ej alltför hård konkurrens om utrymmet.

Ett annat intressant inslag i Ångermanlands flora utgör ett antal arter med västligt, atlantiskt ursprung. Hallsviksravinen t ex hyser den vitblommiga hässleklockan (*Campanula latifolia*). Ett annat exempel är den vita sandtraven (*Arabis petraea*), som i Sverige är begränsad till Ångermanlands strandklippor och sandstränder och eljest närmast hör hemma i Norges fjäll.

Vackra bilder på arter ledsagade föredraget, bl a på rysk drakblomma (*Dracocephalum thymiflorum*), som växer i Junsele sn i en hästrampad sydvänd nipbrant.

Alf Porenus

17 febr 1989: **Hotade svampar av Johan Nitare**

Föredragshållaren framhöll inledningsvis att diskussion om svampar och naturvård ännu tillhör undantagen i vårt land. Denna koppling uppmärksammas dock alltmer, för svampar spelar en fundamental roll i många ekosystem och har en avgörande betydelse för förekomsten av många kärlväxter.

Svampar hotas knappast av plockning. Däremot är luftföroreningar med nedfall av svavel och kväve ett hot, liksom ändrad markanvändning inom jord- och skogsbruk samt vid exploatering av känsliga miljöer.

När det gäller mykologi finns det speciella svårigheter att avgöra vad som är hotade arter eller ej:

- det finns få historiska dokument om tidigare situation
- utbredning och ståndortskrav är dåligt kända
- taxonomin är dåligt utredd
- stor variation i fruktkroppsbildning mellan olika år
- vissa arter är periodiska
- många svampar har kortlivade fruktkroppar

Det kan alltså vara mycket svårt att avgöra vad som egentligen är hotat och det är inte så många svampar som givit upphov till naturreservat i Sverige. Ett exempel är Gulvalla naturreservat i Västmanland, som hyser rökpipsvamp, som växer på begravningspinnar i en bäckravin.

Alf Porenus

17 mars 1989: Lavar på kalksten på Stora Alvaret, Öland av
Lars Fröberg

Föredragshållaren har inventerat kalkstenslavarna på Stora Alvaret, och har även närmare studerat systematiken inom vissa kritiska grupper, samt lavarnas anpassningar till olika miljöer. Ca 100 arter har blivit funna, varav de flesta är skorplavar och flertalet av dessa endolitiska, hos vilka lavbålen tränger in i kalkstenen. Lavarnas ståndorter har indelats i sex grupper.

(1) Hällytorna som är solexponerade och ofta täckta av vatten, domineras av lavar med blågrönalger som algkomponent, t ex gelélavar (släktet *Collema*). Dessutom är hällytorna mer el mindre fullständigt täckta av frilevande blågrönalger.

(2) Skuggiga och fuktiga ståndorter hyser relativt få arter varav vissa endast finns här.

(3) Vittrade ytor kan vara relativt artrika trots att substratet succesivt vittrar bort. Vid kanten av vissa karstsprickor som vittrat, domineras lavvegetationen av en enda endolitisk art (*Lecidea immersa*). En förklaring till dess dominans är att laven aktivt vittrar stenen på kemisk väg, och därmed håller ytan fri från nykolonisation.

(4) Grus är utsatt för ständig rörelse pga regn och frysfenomen, samt dessutom ofta översvämmat av vatten. Trots detta kan man finna flera lavararter på gruskornen, och vissa individ kan helt omsluta kornen.

(5) Ytor som gödslats av fågelspillning (t ex stenmurar) får ett näringstillskott av bl a kväve och fosfor. Här uppkommer en speciell lavvegetation med arter som är mer el mindre oberoende av sitt substrat och även kan förekomma på urbergssten och bark. Vägglav (*Xanthoria parietina*) och kvartslav (*Lecanora muralis*) hör hit.

(6) Sista gruppen är solexponerade ytor som ej influeras av ovannämnda faktorer. Så hyser t ex icke fågelgödslade stenmurar fler arter än motsvarande gödslade ytor. Avslutningsvis demonstrerades några av lavarna i en serie diabilder.

3-10 april **Exkursion till Algarve (Per Lassen)**

Detta var ett försök till upprepning av vår resa till Algarve (Vale do Lobo) våren 1975, som ju bjöd på mycken blomsterprakt, men också lite dramatik p g a pågående revolution. Denna gången var de politiska förhållandena lugnare, men vädret ganska ostadigt, något regn mest varje dag och mycket regn några dagar. Från vår förläggning i Albufeira, ungefär mitt på Algarves kust gjorde vi avstickare åt skilda håll:

Sanddynerna vid Monte Gordo nära spanska gränsen med typiska sandstrandsväxter (t ex *Euphorbia paralias*, *Lotus creticus*, *Medicago marina*, *Ononis variegata*), men också på stabilare sand under tallar den väldoftande vitblommiga och nästan bladlösa ärtbusken *Retama monosperma* (säljs i våra blomsteraffärer som "ginst").

Quinta do Lago nära Faro: tallskog, sandmark, lagun (nu vid ebb var massor av vinkarkrabor uppe på dyn och vinkade!) och saltmarsk. Detta var ett fynd, som kompenserade oss för det numera kraftigt exploaterade Vale do Lobo.

I marsken, bland mattor av *Arthrocnemum*-arter och *Halimione portulacoides* satt massor av den ståtliga parasiten *Cistanche phelypaea*, mycket lik en stor snyltrot, men knallgul.

I strandkanten några kraftiga bestånd av därrepe (*Lolium temulentum*), ingen märkvärdighet här men ovan för oss nordbor. Under tallarna och i skogsbrynet en rik blomning, t ex den vackra tvåfärgade fibblan *Tolpis barbata*, här en mycket storblommig västlig variant som kanske bör kallas egen art: *T. nemoralis.*, etc.

Cabo de São Vicente och omgivningarna av Henrik Sjöfararens stad Sagres på Europas yttersta hörn mot sydväst. En sluttning ner mot havet före den egentliga udden bjöd på kuddformiga buskar av *Ononis natrix* ssp. *ramosissima* med mycken blom, och örter inslingrade i riset som skär (och vit) *Onobrychis peduncularis*. Ett förbryllande jungfrulin, slingrande bland buskarna med nästan meterlånga vedartade stammar, kan trots tappra försök inte bestämmas till annat än *Polygala vulgaris*. Den är variabel! Själva udden bjuder på en öde vindsvept hed; trots att det är fråga om kalksten och att kanten stupar lodrätt flera tiotal meter ner i havet ger flatan lite grann intryck av Skanörs Ljung. Men blomsterprakten och endemrikedomen är en helt annan. Var och varannan art

heter *vi[n]centina* i efternamn, och åtskilliga av dem är exklusiva för detta lilla hörn av världen. T ex *Biscutella vincentina*, en lågvuxen förvedad crucifer med sammetsludna bladrosetter och stora "glasögonfrukter". Annars domineras synintrycket av de låga kuddformiga buskarna, antingen exklusiva arter som *Cistus palinhae* (nå, kanske inte så skarpt skild från den högvuxna och vittspridda *C. ladanifer*, men vacker likafullt) eller havsvindanpassade decimeterhöga ekotyper av vanliga arter som *Cistus salvifolius*, båda vitblommiga, och den prakfulla triften *Armeria pungens* med stora skära huvuden på halvmeterhöga skaft som trotsar vinden. En ravin på västsidan gav möjlighet att komma ner mot vattnet, och som väntat satt här i skyddade springor stora vackra tuvor av *Asplenium marinum*. Man var nästan tvungen att kliva på ett par stora nejlikväxter: en flerårig vit blåra, klibbig och nertill förvedad, men ändå en form av *Silene (Melandrium) alba* (ssp. *mariziana*?) och dessutom en verklig exklusivitet: *Silene rothmaleri*, endemisk för själva udden och präktig halvbuskig art med stora skära blommor. Uppe på flatan tog det i att blåsa och regna småspik, men de tappra som trotsande vädret löpte iväg till en sanddyn som likt en försvarsvall tvärrar udden fick sin belöning: här, på det lokalt kalkfattiga underlaget fanns gott om *Corema album*. Arten är mera märklig än vacker, lik ett stort upprättstående kråkris, men med ljusa prickiga bär. Den är också kråkbärens enda familjesläkting och en extremt oceanisk art

Vi besökte naturligtvis också Serra de Monchique, men om bestigningen av Picota tänker jag inte berätta så mycket, för någon, jag säger inte vem, drog i väg med sin grupp så att vi nästan gick vilse.

Sista egentliga exkursionsdagen höll på att regna bort, men uthålligheten fick sin belöning. Längs landsvägen norr ifrån Faro, bland tråkiga planterade Eucalyptusar, tycktes vegetationen se lovande ut: surt underlag, mycket av vanlig ljung (*Calluna vulgaris*) och *Erica umbellata*; här bör finnas *Drosophyllum lusitanicum*! Och den fanns, Ragnar hittade den. Denna märkliga växt, ett förvedat siles-hår med stora gula blommor (tyvärr inte utslagna, men en kvist slog senare ut i Bengts vas och finns i press) är ganska vanlig mittöver på Tangerhalvön men märkligt ovanlig i Algarve.

Även själva staden Albufeira hade saker att erbjuda, på bekvämt promenadavstånd från restarangen satt i strandbranten ståtliga decimeterhöga "maltesersvampar": *Cynomorium coccineum*, parasiterande på köttiga chenopodiaceers rötter.

21 april 1989: Floran i Örkelljunga av Leif Sigbo

Föredragshållaren började göra anteckningar om växtfynd vid mitten av 1960-talet. Till en början var det mycket sporadiskt och osystematiskt, men 1981 tog arbetet lite mer organiserad form. Han delade då in kommunen i 52 delområden om i genomsnitt 6 km² på ett sådant sätt att gränserna skulle vara lätta att urskilja i naturen, det vill säga med hjälp av vägar, vattendrag, gränser och dylikt. Målsättningen var att notera så många arter som möjligt i varje delområde. För ett antal arter noterades alla lokaler på kartor, främst för sådana som bedömdes som sällsynta i kommunen, exempelvis blåsippa och getrams (*Anemone hepatica*, *Polygonatum odoratum*), sådana som kunde antas minska med förändrad markanvändning, t ex granspira, slättergubbe (*Pedicularis sylvatica*, *Arnica montana*) eller sådana som föredragshållaren kände lite extra för, t ex orkidéer, kambräken (*Blechnum spicant*).

Hittills har cirka 650 arter noterats. En intressant iakttagelse är hur artantalet skiljer sig mellan de olika socknarna. I Rya sn längst i S ligger antalet runt 210. Denna socken har prägel av småskaligt jordbruk med gott om betesmarker och här finns också ett relativt rikt grönstensområde, dock finns det inga sjöar. I Fagerhult i N ligger artantalet i snitt runt 170. Socken är utpräglad skogsbygd med mycket stort inslag av mossar. Örkelljunga socken ligger ungefär mitt emellan dess både geografiskt och när det gäller antalet arter. Det så kallade Pinnå-området sträcker sig längs ån från Hjälmjön och fram till centrala samhället. Området omfattar endast ca 0.3 km², men kan uppvisa inte mindre än 312 arter.

Totalt har 2000 till 3000 uppgifter noterats från genomgång av litteratur och herbarier, ett överraskande stort material. Som exempel nämnde föredragshållaren noteringar som Carl von Linné gjorde under sin skånska resa 1749, då han besökte baronen von Liewen på Lärkesholm. Skåne såg uppenbarligen helt annorlunda ut på den tiden. Han skriver: "Landet öster om gården är det mest öde som tänkas kan av ljunghackar och moras." De växter han noterar är myrsäv, mjölke och ljung (*Scirpus caespitosus*, *Epilobium angustifolium*, *Calluna vulgaris*) "som här växte i myckenhet, tålte ingen väta utan hade alltid tvinat bort, där vatten kommit att stå."

Kommunen har besökts av andra botanister såsom Erik Almquist

(1939), Th. Lange (1940-t) och Henning Weimarck (1960-t). Bland skriftliga arbeten från kommunen kan nämnas en undersökning av effekten av sjösänkningar av Sigvard Lillieroth och en beskrivning av floran i Rya socken av Harry Andersson. Alf Porenius

15 maj 1989: **Exkursion till Frualid (Göran Mattiasson m fl)**

Föreningens årliga försommarexkursion var i år förlagd till Frualid öster om Övedskloster. Till exkursionen, som samlade ett hundratal deltagare, hade både föreningsmedlemmar och allmänhet inbjudits. Den nyutslagna, skirt grönskande bokskogen mötte deltagarna i Frualid denna Annandag Pingst, då solen värmdes från en klarblå himmel.

Den horstliknande bokskogsdominerade branten vid Frualid är botaniskt utomordentligt artrik. Myskmadra, gulplister och lundstjärnblomma (*Galium odoratum*, *Lamium galeobdolon*, *Stellaria nemorum* ssp. *glochidosperma*) dominerade fältskiktet tillsammans med stora fält av skogssvingel (*Festuca altissima*). Mera sparsamt förekom skånsk nunneört, vårärt och aklejruta (*Corydalis cava*, *Lathyrus vernus*, *Thalictrum aquilegifolium*) i rasbrantens nedre del. I detta område förekom också flera arter av buskar, bl a måbär, olvon, hägg och benved (*Ribes alpinum*, *Viburnum opulus*, *Prunus padus*, *Euonymus europaea*). Månviol (*Lunaria rediviva*) förekom rikligt.

I bokskogens fuktigare partier färgades hektarstora markområden vita av ramslök (*Allium ursinum*). Betydligt sparsammare var förekomsten av skogsbräsma (*Cardamine flexuosa*) och den nyutslagna lilla blåblommiga skogsveronican (*Veronica montana*).

På torrare marker kunde exkursionsdeltagarna notera vackra bestånd av kransrams, storrams, skogsförgätmigej, tandrot och lundbräsma (*Polygonatum verticillatum* & *multiflorum*, *Myosotis sylvatica*, *Cardamine bulbifera* & *impatiens*).

I skuggigare områden kunde många av de tidigaste vårblommorna alltså påträffas i blom, bl a noterades tussilago, lundviol, våtteros och desmeknopp (*Tussilago farfara*, *Viola reichenbachiana*, *Lathraea squamaria*, *Adoxa moschatellina*).

Göran Mattiasson

27 aug 1989: Exkursion till Revingefältet (Håkan Wittzell)

Ett 40-tal exkursionsdeltagare hade mött upp vid Stensoffa ekologiska fältstation för att studera den rika ogräsfloran kring Krankesjön. De sönderkörda stråk som militärernas bandfordon lämnar efter sig är inte vackra, men hyser många intressanta ogräsarter. Några av dessa arter var inte ens kända härifrån när området var jordbruksmark. Strax söder om fältstationen finns ett lättillgängligt stråk med bl a grön kavelhirs (*Setaria viridis*), fingerhirs (*Digitaria ischaemum*), åkerbygg (*Sherardia arvensis*) ullört (*Filago arvensis*) och åkerfibbla (*Hypochoeris glabra*). Flera andra arter uppträder mer eller mindre tillfälligt, och av dessa lyckades vi hitta korndådra (*Neslia paniculata*). I fjor dök här till och med upp ett ex av lindmalva (*Abutilon theophrasti*). Vi fortsatte ner i kärren nordväst om fältstationen. Säsongen var långt framskriden, och det var framför allt kärnbräken (*Thelypteris palustris*), torvtåg (*Juncus alpinus* ssp. *alpinus*), ag (*Cladium mariscus*) och slätterblomma (*Parnassia palustris*), som tilldrog sig intresset.

Vid det numera rivna Gravljunga på nordsidan av Krankesjön finns också intressanta ogräsmarker, om än inte lika artrika som vid fältstationen. Efter lunch, bland luktvädden (*Scabiosa canescens*) på den intilliggande sandgräsheden, demonstrerades åkersyska (*Stachys arvensis*), åkerveronika (*Veronica agrestis*) och spenslig ullört (*Filago minima*). Vid Gravljunga finns också ett av de få ställen där man fortfarande kan komma ut till sjökanten. Där beskådades återigen ag, som är bårdbildande längs stora delar av sjön, samt blåsäv (*Schoenoplectus tabernaemontani*).

Sista punkten på exkursionsprogrammet var kärreängen 200 m VSV Silvåkra kyrka med odört (*Conium maculatum*) och luddkrissla (*Inula britannica*). Flera deltagare fortsatte emellertid till den f d banvallen ONO Björkhaga, där det förekommer banklint (*Centaurea x decipiens*) och bitterfibbla (*Picris hieracioides*). Först efter att ha besökt en sandgräshed med klubbfibbla (*Arnoseris minima*) öster om Gränsbo skingrades de sista exkursionsdeltagarna.

Håkan Wittzell

3 sept 1989: Exkursion på Bjärehalvön (Mats Gustafsson)

Ungefär ett trettiotal personer hade samlats på mötesplatsen, hamnparkeringen i Torekov och de möttes av strålande solsken och lugnt väder. Exkursionsmålet var denna gång kustreservatet mellan Torekov och det söderut belägna Dagshög. Kusten är här mycket omväxlande och biotoprik - de betade strandängarna ävlöses här och var av små remsor av sandstränder och klapperstensfält. I de övre partierna av stranden kan vegetationen närmast karaktäriseras som gräs- eller fukthed med otaliga gölar och kärr insprängda.

Exkursionen började vid reningsverket där det noterades en del ruderater, bland andra hamnsenap (*Sisymbrium altissimum*), ett par hundra meter väster och nordväst om reningsverket utbreder sig en stenig och lågvuxen strandäng här och var avbruten av dyiga gölar med frodigare vegetation. Strandängen domineras av allmänt förekommande arter som rödsvingel (*Festuca rubra*), krypven (*Agrostis stolonifera*), strandkrypa (*Glaux maritima*), salttåg (*Juncus gerardii*), agnsäv (*Eleocharis uniglumis*), havssälting (*Triglochin maritimum*), strandaster (*Aster tripolium*) och mållor som *Atriplex prostrata*, *A. calotheca*, *A. glabriuscula* och *A. littoralis*. Men här sågs också andra arter, vilka är sällsynta på Bjärehalvön, glasört (*Salicornia europaea*), saltört (*Suaeda maritima*), havsnarv (*Spergularia media*) och bitterkrassing (*Lepidium latifolium*) samt på tångupplag pilört (*Polygonum lapathifolium* ssp. *lapathifolium*). På de mer steniga partierna växer marviol (*Cakile maritima*), strandloka (*Ligusticum scoticum*), stora bestånd av odört (*Conium maculatum*) och sällsynt strandnarv (*Sagina maritima*). I och kring gölarna kunde exkursionsdeltagarna notera borst- och gropnate (*Potamogeton pectinatus*, *P. berchtoldii*), vattenpilört (*Polygonum amphibium*), rödtoppa (*Odontites litoralis*), flera olika arter av dunört (*Epilobium roseum*, *E. palustre*, *E. ciliatum*), bäckmärke (*Berula erecta*), strandmolke (*Sonchus palustris*) och sumpnarv (*Stellaria crassifolia*), som glädjande nog förekommer på åtskilliga lokaler på Bjäre.

Efter att vi njutit av medtagen lunch i det soliga vädret fortsatte exkursionen i kustreservatet söder om reningsverket. Här utbreder sig en vidsträckt, mer eller mindre fuktig hed med inslag av många små gölar och det är framför allt de senare som hyser en intressant flora. Här noterades en rad arter - för att nämna de viktigaste -

stora bestånd av klotgräs (*Pilularia globulifera*), knapp-, tagel- och nålsäv (*Eleocharis palustris*, *E. quinqueflora*, *E. acicularis*), olika natearter (*Potamogeton berchtoldii*, *gramineus*, *natans*, *polygonifolius*), hårslinga (*Myriophyllum alternifolium*), dy- och dvärgbläddra (*Utricularia ochroleuca*, *U. minor*), liten frossört (*Scutellaria minor*), tätört (*Pinguicula vulgaris*), strandpryl (*Littorella uniflora*), rosenpilört (*Polygonum minus*), dyveronika (*Veronica scutallata*) och krypfloka (*Helosciadium inundatum*). Här finns också, på den enda lokalen nedanför åsen, småsileshår (*Drosera intermedia*). Dessutom diskuterade vi livligt skillnader och hybridisering mellan kärr- och mossviol (*Viola palustris*, *V. epipsila*). Hedmarkerna domineras av kråkbär (*Empetrum nigrum*), ljung (*Calluna vulgaris*), klockljung (*Erica tetralix*) och björnbär (*Rubus plicatus*, *R. corylifolius*), men vi njöt bland annat också av flera exemplar av klockgentiana (*Gentiana pneumonanthe*) och ett litet bestånd av myrlilja (*Narthecium ossifragum*).

Dagens exkursionstema var "fuktmarksarter" och jag hoppas att ingen av exkursionsdeltagarna var besviken då vi begav oss hemmåt vid fyratiden!

Mats Gustafsson

23 sept: Maskrosor i Danmark och södra Sverige av Hans Øilgaard

I Danmark är ca 350 maskrosarter kända. Drygt 50 av dessa har ännu bara preliminära namn och är möjligen inte tidigare vetenskapligt beskrivna. Anledningen till denna formrikedom är att våra maskrosor sätter frukt utan befruktning. I Norden har bara en sexuell art påträffats. Den var tillfälligt inkommen till Göteborg och är nu utgången. I Centraleuropa uppträder sexuella arter mer allmänt.

Ogräsmaskrosorna (sektion *Ruderalia*) är den utan jämförelse största sektionen i södra Sverige. Den har tidigare varit känd som sektion *Vulgaria*. Hit hör praktiskt taget alla maskrosor som uppträder på gräsmattor, vägkanter och starkt gödslade betesmarker. På ogödslade betesmarker kan det finnas fler sektioner representerade, t ex strandmaskrosor (sektion *Palustria*) och kärmaskrosor (sektion *Celtica*). Ängsmaskrosorna (sektion *Hamata*), som känns igen på den enkla bladformen samt bladstjälkens röda och gröna strimmor, intar trots det svenska namnet en ekologisk mellanställning. De bägge sista sektionerna, sandmaskrosor (*Erythrosperma*) och dvärgmaskrosor (*Obliqua*), innehåller småvuxna arter, som framför allt förekommer på torra betesmarker eller sandig mark.

Håkan Wittzell

16 dec 1989: Odling och natur på Java av Magnus Neuendorff och Gunnar Weimarck

Föredragshållarna hade för ett par år sedan gjort en studieresa till Java. Att ca 100 milj människor kan bo och livnära sig på denna ö som har en yta ungefär 1/4 av Sveriges, förklaras av fyra faktorer:

- vulkanisk jord som är mineralrik och bördig
- rikligt med solsken
- rikligt med vatten. Det regnar 4000 mm/år
- människornas flit

Det finns bevattningsanläggningar som varit i bruk i ca 2000 år. Jorden användes intensivt. Som exempel visades bilder på hur en smal gräsremsa vid en stig klipptes med sax som foder till höns och hur potatis odlades på några kvadratdecimeter i en brant sluttning. Nästan allt material till produkter för det dagliga livet är naturligt och återanvändningen är hög. Bambu kan användas till praktiskt taget allt från fågelburar, vattenledningsrör, ok och kärl till broar, byggnadsställningar och föda

Det var svårt för föredragshållarna att hitta orörd natur, men sådan regnskog fanns dock. Denna var artrik med bl a 200 lövträdsarter på en yta av ett hektar! Även i städsegröna skogar faller en del träd sina löv och vilar i kortare perioder.

Ett omfattande material insamlades och huvuddelen av detta lever fortfarande i Botaniska trädgården i Göteborg.

Alf Porenus

ÄLDRE MEDLEMSBLAD

Föreningens medlemmar kan gratis erhålla tidigare utgivna medlemsblad som finns i lager. För icke medlemmar kostar de 10 kr/styck. Om man inte är medlem och vill ha kvarvarande medlemsblad, får man dem alltså kostnadsfritt genom att bli medlem i föreningen!

MEDLEMSSKAP I LBF

Det enklaste sättet att bli medlem är att kontakta kassören, tel.: 040/156307 eller ordf 046/109558 (123755). de träffas oftast också på mötena. Det går också att direkt inbetala årsavgiften, från 1990 65 kronor, till postgiro 8 35 22 - 3, Lunds Botaniska Förening. Glöm då ej att ange både namn och adress, samt ett klart påpekande att det gäller nytt medlemskap. Vi får varje år några anonyma inbetalningar.

LBF är en ideell förening, med främsta syfte att sprida intresset för botanik och stödja botanisk forskning. Föreningen ordnar föredrag cirka 10 gånger om året, och dessa följs av eftersitsar till självkostnadspris. Föreningen ordnar också exkursioner, dels en- eller tvådagsturer inom Sydsverige, dels längre resor. Flertalet av de senare har gått till Medelhavsområdet. Naturskydd, främst syftande till att skydda hotade skånska växter, ingår också i programmet. Föreningen driver genom särskilda arbetsgrupper inventeringsprojekten Skånes Flora och Blekinge Flora. Även andra floraprojekt stöds, f.n. framför allt Smålands Flora.

